

लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण नीति

विस्तृत कार्यान्वयन योजना (२०८१)

अवधि: २०८१/८२ देखि २०८५/८६

कार्यपालिका बाट स्वीकृत मिति: २०८१।१०।११

सानीभेरी गाउँपालिका

रुकुम पश्चिम

विपक बुढाथोकी
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

बिर्ष बहादुर बिष्ट
अध्यक्ष

दुई शब्द

मानव अधिकारका आधारभूत सिद्धान्तहरूको परिपालना र यससंग सम्बन्धित समस्याहरूको न्यूनिकरण गर्न सानीभेरी गाउँपालिकाले आफ्नो काम कर्तव्य र अधिकार अनुसार कर्तव्य निर्वाह गर्दै आएको छ । संविधान प्रदत्त हकहरूको संरक्षण तथा अन्तराष्ट्रिय महासन्धिहरूले लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धी प्रावधानहरूमा तादाम्यता राख्दै लैङ्गिक समानता र सामाजिक हिसाबले समावेशी समाज बनाउन सानीभेरी गाउँपालिकाले आवश्यक नीति, कानून र रणनीतिक योजना बनाई कार्यान्वयन थालेको छ ।

सानीभेरी गाउँपालिकाले लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशी सम्बन्धित विद्यमान सबै खाले असमान व्यवहार र विभेदको अन्त्य गरी सामाजिक परिवर्तन ल्याउने ध्येयका साथ लैससासका क्षेत्रमा भएका असल अभ्यासलाई संस्थागत गर्न र भेदभावजन्य प्रचलन र व्यवहारमा कमी ल्याउँदै महिला तथा पछाडि परेका वा पारिएका वर्गको आर्थिक तथा सामाजिक सशक्तीकरण गर्ने लक्ष्य राखी लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण मूल्यप्रवाहिकरण रणनीतिक २०७९ बनाइ कार्यान्वयनमा ल्याएको छ । सानीभेरी गाउँपालिकाले आफ्नो रणनीतिलाई कार्यान्वयन गर्नका लागि सहजीकरण गर्ने उद्देश्यले यो लैससास रणनीति विस्तृत कार्यान्वयन योजना तयार गरेको हो ।

यसै अनुरूप सानीभेरी गाउँपालिका भित्र यस रणनीतिक विस्तृत कार्यान्वयन योजनाले लैससासको विषयमा केन्द्रित रही प्रभावकारी कार्य सञ्चालनमा मदत पुर्याउने कुरामा मैले विश्वास लिएको छु, यस कार्यमा संलग्न अन्य सम्पूर्ण कर्मचारीहरू एवं सहयोग गर्नुहुने विकास साझेदार तथा सङ्घ संस्थाहरूलाई विशेष धन्यवाद सहित यस कार्यले लैससास विषयमा गति लिने विश्वासका साथ हार्दिक शुभकामना व्यक्त गर्दछु । धन्यवाद ।

बिर्ष बहादुर बिष्ट
अध्यक्ष

अध्यक्ष
बिर्ष बहादुर बिष्ट

बिर्ष बहादुर बिष्ट
अध्यक्ष

बिर्ष बहादुर बिष्ट
अध्यक्ष

वषय सूची

१. पृष्ठभूमि.....	4
१.१. अन्तराष्ट्रिय तथा राष्ट्रिय प्रावधान.....	4
१.२. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणसंग सम्बन्धित मानव अधिकारका सिद्धान्तहरू.....	8
१.३. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण नीति तथा रणनीतिमा भएका प्रावधान र स्थानीय तहबाट समेट्न पर्ने थप विषयहरू.....	9
१.४. सोही योजनाको प्रावधान.....	9
२. कार्य योजनाको आवश्यकता, उद्देश्य, विधि र प्रकृया.....	10
३. सरोकारवालाको नक्साङ्कन.....	12
४. स्थानीय सरकारको बजेट विनियोजनको प्रक्रिया र आधार.....	15
५. स्थानीय सरकारको लैससास कार्यान्वयन कार्य योजना र वार्षिक योजनाको सम्बन्ध र अवस्था.....	15
६. विस्तृत कार्य योजना अनुगमन संयन्त्र तथा प्रक्रिया.....	16
७. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण नीति २०७८, विस्तृत कार्यान्वयन योजना.....	18

१. पृष्ठभूमि

कर्णाली प्रदेशको पूर्वी भागमा रहेको रुकुम पश्चिम जिल्लाको ६ वटा स्थानीय तह मध्ये सानीभेरी एक हो। साविकका अर्मा, पुर्तिमकाडा (वडा ४,५,९ बाहेक), गरायल (वडा २,५,६ बाहेक), दुलि (वडा ४-६ बाहेक), सिम्ली (वडा ४ बाहेक) गा.वि.स. हरू समावेश गरी संघियता पछि २०७३ मा सानीभेरी गाउँपालिका घोषणा भएको हो। यस गाउँपालिकामा ११ वडाहरू रहेका छन्। यस गाउँपालिकाको जम्मा क्षेत्रफल १३३.८ वर्ग कि.मी. रहेको छ।

२०७८को जनगणना अनुसार यस गाउँपालिकाको जनसंख्या २४,७५९ [1] रहेको छ। नेपालको जनसंख्याको सरदर अनुपात झैं महिलाको जनसङ्ख्या यहाँ पनि केही बढी (५१%) रहेको छ। गाउँपालिकामा २० वर्ष भित्रै प्रथम पटक विवाह गर्ने जनसंख्या ७९% छ। त्यसमा पनि महिलाको मात्र हेर्दा ८६% रहेको छ।

अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको जनसंख्या २.५% रहेको छ, जो नेपालको औसत भन्दा बढी तर कर्णाली प्रदेशको भन्दा केही कम हो। यस गाउँपालिकामा अचल सम्पत्ति खासगरी घरजग्गामा स्वामित्व हुने महिलाहरू १०.९% रहेका छन्। यो नेपालको औसत (२३.८%) भन्दा निकै कम हो। गाउँपालिकामा साक्षरता दर ७५.७% रहेको छ, जुन कर्णाली प्रदेश र राष्ट्रिय औसत भन्दा केही बढी हो। तर महिलाको साक्षरता दर भने पुरुषको भन्दा १२.२% ले कम रहेको छ।

सानीभेरी गाउँपालिकाले लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशी सम्बन्धित विद्यमान सबै खाले असमान व्यवहार र विभेदको अन्त्य गरी सामाजिक परिवर्तन ल्याउने ध्येयका साथ लैससासका क्षेत्रमा भएका असल अभ्यासलाई संस्थागत गर्न र भेदभावजन्य प्रचलन र व्यवहारमा कमी ल्याउँदै महिला तथा पछाडि परेका वर्गको आर्थिक तथा सामाजिक सशक्तीकरण गर्ने लक्ष्य राखी लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण मूलप्रवाहिकरणमा रणनीतिक योजना बनाइसकेको छ। सानीभेरी गाउँपालिकाले आफ्नो रणनीतिलाई कार्यान्वयन गर्नका लागि सहजीकरण गर्ने उद्देश्यले यो लैससास रणनीति विस्तृत कार्यान्वयन योजना तयार गरेको हो।

१.१. अन्तराष्ट्रिय तथा राष्ट्रिय प्रावधान

संयुक्त राष्ट्रसंघले मानव अधिकारका आधारभूत सिद्धान्तहरूलाई सदस्य राष्ट्रहरूमा परिपालना गराउँदै विभेद रहित, न्यायपूर्ण र समतामूलक शासन पद्धति विकास गराउन समय समयमा विभिन्न घोषणा तथा महासन्धिहरू पारित गरेको छ। यिनीहरूमा सबै किसिमका जातीय विभेद अन्त्य गर्ने सम्बन्धी अन्तराष्ट्रिय महासन्धि १९६५, नागरिक तथा राजनीतिक अधिकार सम्बन्धी अन्तराष्ट्रिय अनुबन्ध १९६६, महिला विरुद्ध हुने सबै प्रकारका भेदभावहरू उन्मूलन गर्ने महासन्धि १९७९, बाल अधिकार सम्बन्धी महासन्धि १९८९, द्वन्द्वबाट महिला र बालबालिकाको संरक्षण गर्ने घोषणापत्र १९७४, महिला विरुद्ध हुने हिंसा उन्मूलन सम्बन्धी घोषणापत्र, १९९३, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको अधिकार सम्बन्धी महासन्धि २००६, अन्तराष्ट्रिय श्रम संगठन महासन्धि नं. १६९, समान कामका लागि समान पारिश्रमिक सम्बन्धी महासन्धि १९५१ (आईएलओ महासन्धि १००) र रोजगार तथा व्यवसायमा हुने विभेद सम्बन्धी महासन्धि १९५८ १९५८ (आईएलओ महासन्धि १११), अन्तराष्ट्रिय श्रम

सम्मेलनबाट जारी हिंसा र दुर्व्यवहार सम्बन्धी महासन्धि, २०१९ (सि १९०), लैङ्गिक समानता, अपाङ्गता तथा सामाजिक समावेशीकरणतर्फ बढी सम्बन्धित छन् । खासगरी जातीय विभेद अन्त्य गर्ने सम्बन्धी अन्तराष्ट्रिय महासन्धि १९६५ले कानूनका नजरमा सबै समान रहेको र जात, रङ्ग वा धर्मका आधारमा कसैलाई विभेद गर्न नपाइने कुरा स्पष्ट पारेको छ । महिला विरुद्ध हुने सबै प्रकारका भेदभावहरू अन्त्य गर्ने महासन्धि, १९७९ तथा महिला विरुद्ध हुने हिंसा उन्मूलन सम्बन्धी घोषणापत्र, १९९३ले महिला विरुद्ध गरिने भेदभाव, हिंसा, दुर्व्यवहार अन्त्य गरी महिलाहरूको समानताको हक स्थापना गर्न निर्देशित गर्दछ । महिला अधिकार र लैङ्गिक समानताका लागि बेजिङ्ग प्लेटफर्म कार्ययोजना १९९५ले मानवताका हिसाबले महिलाहरूको समानतालाई अग्रता दिई उनीहरूमा शान्ति स्थापना गर्ने लक्ष्य लिएको छ । त्यसैगरी बाल अधिकार सम्बन्धी महासन्धि १९८९ले बालबालिकाको अधिकार, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको अधिकार सम्बन्धी महासन्धि २००६ ले अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको अधिकारलाई संरक्षण गर्नुपर्ने व्यवस्था गरेको छ ।

लैङ्गिक समानता अगाडि बढाउन महिला विरुद्ध हुने सबै प्रकारका भेदभावहरू अन्त्य गर्ने महासन्धि १९७९ महत्वपूर्ण रहेको छ । यस महासन्धिले महिला विरुद्ध हुने भेदभाव उन्मूलन गर्ने तथा महिला र पुरुषबीच वास्तविक समानता कायम गर्ने मुख्य उद्देश्य राखेको छ । महिलाका मानव अधिकारहरू संरक्षण र सम्बर्द्धन गर्ने एक महत्वपूर्ण अन्तराष्ट्रिय लिखित दस्तावेजको रूपमा यो महासन्धि रहेको छ । यस महासन्धिले महिलाको आर्थिक, सामाजिक, राजनैतिक जीवनको अधिकार, ग्रामीण महिलाको अधिकार, स्वास्थ्य लगायत अधिकार सुनिश्चित गरेको छ । संयुक्त राष्ट्रसंघमा महिला विरुद्ध हुने भेदभाव उन्मूलन (सिड) कार्यान्वयन तथा अनुगमनका लागि सन् १९८२ देखि छुट्टै समिति रहेको र यसले पक्ष राज्यले पेश गर्ने प्रतिवेदनको सुनुवाइ तथा विश्लेषण गरी प्रतिवेदनमाथि गर्ने टिप्पणीलाई निष्कर्ष प्रदान गर्ने गर्दछ । समितिको निष्कर्ष र सुझावमा पक्ष राज्यमा महिला महासन्धि अन्तर्गतको उत्तरदायित्व कार्यान्वयनमा रहेका कमी कमजोरी तथा अभावहरू औल्याउने, तथा महासन्धि अन्तर्गतको दायित्वहरू पालन गर्न आवश्यक सुझावहरू दिने काम गर्दछ ।

संयुक्त राष्ट्रसंघले सन् २०३० सम्ममा हासिल गर्ने गरी घोषणा गरेको दिगो विकासका १७ वटा लक्ष्यहरू तथा १६९ सहायक लक्ष्यहरू मध्ये लक्ष्य ५ लैङ्गिक समानता हासिल गर्ने र सबै महिला, किशोरी र बालिकालाई सशक्त बनाउने संग सम्बन्धित छन् । यसका सहायक लक्ष्यहरूले महिला तथा किशोरीहरू विरुद्ध हुने सबै प्रकारका विभेद, बेचबिखन, यौन शोषण, हिंसा, बाल विवाह अन्त्य गर्ने, सार्वजनिक सेवा तथा घर परिवारमा साझा जिम्मेवारी प्रबर्द्धन गर्ने, घरयासी कामको आर्थिक गणना गर्ने, राजनीतिक, आर्थिक र सार्वजनिक जीवनका सबै निर्णायक तहमा महिलाहरूको प्रभावकारी नेतृत्व र सहभागिता हुनुपर्ने कुरा स्पष्ट पारेको छ ।

संयुक्त राष्ट्रसंघबाट पारित मानव अधिकार, लैङ्गिक समानता, अपाङ्गता तथा सामाजिक समावेशीकरणसंग सम्बन्धित महासन्धिहरू, घोषणाहरू र दिगो विकास लक्ष्यले लिएका उद्देश्य हासिल गर्न नेपालले आफ्ना प्रयासको थालनी गरिसकेको छ । नेपालले सबै किसिमका जातीय विभेद अन्त्य गर्ने सम्बन्धी अन्तराष्ट्रिय महासन्धि ३० जनवरी १९७१, महिला विरुद्ध हुने सबै प्रकारको भेदभाव उन्मूलन महासन्धि (सिड) २२ अप्रिल १९९१, बाल अधिकार सम्बन्धी महासन्धि १४ सेप्टेम्बर १९९०, र अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको अधिकार सम्बन्धी महासन्धि ७ मई

 विपक बुझाओकी
 प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

 विर्षे बहादुर बिष्ट
 अध्यक्ष

२०१० मा अनुमोदन गरी यिनीहरूको कार्यान्वयनका लागि आवश्यक आधारहरू तयार गर्दै आएको छ। यसको लागि नेपालको संविधान, नीति, कानून तथा रणनीतिहरू अग्रगामी बनाउदै लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशी समाज बनाउन आधार तयार गरिएको छ।

नेपालको संविधान २०७२ को प्रस्तावनाले नेपाल एक बहुजातीय, बहुभाषिक, बहुधार्मिक, बहुसांस्कृतिक तथा भौगोलिक विविधता युक्त विशेषतालाई आत्मसात गरी विविधताका बीचको एकता, सामाजिक, सांस्कृतिक ऐक्यबद्धता, सहिष्णुता र सद्भावलाई प्रवर्द्धन गर्दै वर्गीय, जातीय, क्षेत्रीय, भाषिक, धार्मिक, लैङ्गिक विभेद र सबै प्रकारका जातीय छुवाछूतको अन्त्य गरी आर्थिक समानता, सम्बृद्धि र सामाजिक न्याय सुनिश्चित गर्न समानुपातिक समावेशी र सहभागितामूलक सिद्धान्तका आधारमा समतामूलक समाजको निर्माण गर्ने सङ्कल्प लिएको छ। नेपालको संविधानको धारा १८ ले समानताको हक, धारा २४ ले छुवाछूत विरुद्धको हक, धारा ३८ ले महिलाको हक, धारा ३९ ले बालबालिकाको हक र धारा ४० ले दलितको हक सम्बन्धी व्यवस्था गरेको छ। धारा ३८ ले महिलालाई लैङ्गिक भेदभाव रहित समान वंशीय हक, सुरक्षित मातृत्व र प्रजननको हक, समानुपातिक सहभागिताको हक, सेवा तथा अवसरहरूमा साकारात्मक विभेद, सम्पत्ति तथा परिवारमा समान दम्पतीको हकको व्यवस्था गरेको छ।

संविधानका यी हकहरूको संरक्षण तथा अन्तराष्ट्रिय महासन्धिहरूका प्रावधानहरूसंग तादम्यता राख्दै लैङ्गिक समानता र सामाजिक हिसाबले समावेशी समाज बनाउन नेपालमा आवश्यक नीति, कानून र रणनीतिहरू बनाई कार्यान्वयन थालिएको छ।

नेपाल सरकार, महिला बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालयले राष्ट्रिय लैङ्गिक समानता नीति २०७७ जारी गरी लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीरणलाई राष्ट्रिय स्तरमा समान रूपले अगाडि बढाउने मार्ग प्रसस्त गरेको छ। उक्त नीतिलाई कार्यान्वयन गर्न संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण रणनीति २०२१ तयार गरी स्थानीयकरणलाई अगाडि बढाएको छ। बालबालिकाहरूको अधिकारलाई व्यवस्थित र संरक्षित गर्न नेपाल सरकारले राष्ट्रिय बालबालिका नीति २०८० जारी गरिसकेको छ। यस नीतिले बालबालिकाको उच्चतम हितलाई ध्यानमा राखी उनीहरूको सर्वाङ्गिक विकास तथा अधिकारको सम्मान, संरक्षण र प्रवर्द्धन गर्ने लक्ष्य लिएको छ। यसका लागि बालमैत्री वातावरण बनाउने र बालबालिकामा हुने सबै किसिमका हिंसा, दुर्व्यवहार, शोषण र उपेक्षालाई अन्त्य गर्ने उद्देश्य लिएको छ। त्यसैगरी नेपाल सरकारले बाल विवाह अन्त्यका लागि राष्ट्रिय रणनीति २०८० तयार गरी सन् २०३० सम्ममा बाल विवाह अन्त्य गर्ने लक्ष्य लिएको छ। यसबाट बालबालिकाको सर्वाङ्गिक विकासका लागि वातावरण बन्ने र उनीहरूको संबृद्धिमा योगदान पुग्ने अपेक्षा राखिएको छ।

नेपाल सरकारले अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू सम्बन्धी राष्ट्रिय नीति २०८० तयार गरेको छ। जसमा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको सम्मान र अधिकारको प्रवर्द्धन गर्दै समावेशी र समतामूलक समाज निर्माण गर्ने परिदृष्य लिएको छ। अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरूको सबै तहमा समानुपातिक सहभागिता र पहुँच सुनिश्चित गरी उनीहरूको

आर्थिक तथा सामाजिक सशक्तीकरण गरी सम्मानजनक जीवन यापनको अवसर बनाउने नीतिको लक्ष्य हो । यो नीतिले अपाङ्गता भएका व्यक्तिलाई सक्षम, सबल र प्रतिस्पर्दी नागरिक बनाउदै आर्थिक र सामाजिक रूपमा सशक्तीकरण गर्ने, भौतिक पूर्वाधार, यातायात र संचारलाई अपाङ्ग मैत्री बनाई समतामूलक समावेशी शासन व्यवस्था प्रवर्द्धन गर्ने उद्देश्य लिएको छ ।

महिला बालबालिका तथा ज्येष्ठ नागरिक मन्त्रालयले राष्ट्रिय लैङ्गिक समानता नीति २०७७ को कार्यान्वयन कार्ययोजनाले बनाई नीतिलाई कार्यमा परिणत गर्न क्रियाकलापहरू समेटी कार्यान्वयनमा संघ, प्रदेश र स्थानीय तह तथा सहयोगी निकायहरूको भूमिकालाई स्पष्ट पारेको छ ।

राष्ट्रिय लैङ्गिक समानता नीति २०७७ले लैङ्गिक समानतायुक्त राष्ट्र बनाउने दिर्घकालिन सोच लिएको छ । यसका लागि सबै क्षेत्रमा महिलाहरूको अर्थपूर्ण सहभागिता सुनिश्चित गर्दै आर्थिक तथा सामाजिक रूपान्तरणद्वारा लैङ्गिक समानता प्रवर्द्धन गर्ने दूरदृष्टि राखेको छ । लैङ्गिक समानता नीति २०७७ ले चारवटा उद्देश्यहरू १) महिला, किशोरी तथा बालिकाको सामाजिक तथा आर्थिक विकासका लागि नीतिगत र संरचनागत व्यवस्था, २) लैङ्गिक भेदभाव, हिंसा, शोषण अन्त्य गरी समानता र लैङ्गिक मुल्यमान्यतामा आधारित समाज स्थापना, ३) लैङ्गिक उत्तरदायी शासन पद्धति र ४) महिलाको आर्थिक सशक्तीकरण रहेका छन् । यिनै उद्देश्यहरूलाई प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न कार्यान्वयन कार्ययोजनाले क्रियाकलापहरू सुझाएको छ ।

संवैधानिक प्रावधान र राष्ट्रिय लैङ्गिक समानता नीति कार्यान्वयनलाई अगाडि बढाउन नेपाल सरकारले आवश्यक ऐन कानूनहरू निर्माण गर्दै आएको छ । बालबालिका सम्बन्धी ऐन २०७५, अपाङ्गता भएका व्यक्तिको अधिकार सम्बन्धी ऐन २०७४, बोकसीको आरोप (कसूर र सजाय) ऐन २०७२, कार्यस्थलमा हुने यौनजन्य दुर्व्यवहार (निवारण) ऐन २०७१, जातीय तथा अन्य सामाजिक छुवाछूत र भेदभाव (कसूर तथा सजाय) ऐन २०६८, घरेलु हिंसा (कसूर र सजाय) ऐन २०६६, र महिला, दलित, जनजाती, माधेशी आयोग गठन सम्बन्धी अलग अलग ऐनहरू लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण प्रवर्द्धन गर्नका लागि महत्वपूर्ण रहेका छन् ।

राष्ट्रिय लैङ्गिक समानता नीति २०७७ लाई आधार मानी कर्णाली प्रदेश सरकारले आफ्नो प्रदेशको लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण नीति २०७८ तयार गरी स्थानीयकरणलाई अगाडि बढाएको छ । कर्णाली प्रदेशका नीतिले पाँच उद्देश्य राखी यसलाई हासिल गर्न १६ वटा रणनीतिहरू तथा ११० कार्यानीतिहरू सुझाएको छ । लैङ्गिक समानता र समावेशीकरणका लागि नीतिगत र संरचनागत व्यवस्था गर्ने, महिला तथा बच्चितीमा परेका व्यक्तिहरूको आर्थिक तथा सामाजिक सशक्तीकरण गर्ने, विभेद, हिंसा, शोषण जस्ता हानिकारक सामाजिक परम्परा र संस्कारको अन्त्य गर्दै समानता र समावेशी शासन पद्धति प्रवर्द्धन गर्ने कर्णाली प्रदेशले लिएका उद्देश्यहरू राष्ट्रिय लैङ्गिक समानता नीति २०७७ लिएका उद्देश्यसंग मेल खाएको छ । कर्णाली प्रदेशको लैससास नीतिले लिएको उद्देश्यमा ज्येष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, यूवा र बालबालिकाहरूको अनुभव, ज्ञान, सीप र सिर्जनशीलताको उपयोग गरी विकासमा योगदान पुर्याउने थप रहेकोछ ।

विपक बुझायोकी
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

बिर्ब बहादुर बिष्ट
अध्यक्ष

कर्णाली प्रदेश सरकारको लैससास नीतिले लिएका उद्देश्य प्राप्तीका लागि ऐन कानूनमा परिवर्तन, नेतृत्वमा महिलाको समानुपातिक प्रतिनिधित्व अभिवृद्धि, प्रदेश तथा स्थानीय तहमा लैससास शाखा स्थापना, सेवामा समानुपातिक नियुक्त, कार्यस्थलमा स्तनपान कक्ष, कार्यालय समयमा लचकता, अपाङ्ग मैत्री संरचनाका मापदण्ड निर्माण, लैङ्गिक तथा अपाङ्गता समावेशी शिक्षा सम्बन्धी विद्यालयको पाठ्यक्रम, खण्डिकृत तथ्याङ्क व्यवस्थापन, महिलाको घरभित्रको कामको आर्थिक गणना, महिलाको संपत्ति माथिको हक प्रवर्द्धन जस्ता महत्वपूर्ण कार्यनीति रहेका छन्।

१.२. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणसंग सम्बन्धित मानव अधिकारका सिद्धान्तहरू

देहाएका मानव अधिकारका सिद्धान्तका आधारमा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण रणनीति विस्तृत कार्यान्वयन योजना तयार गरिएको छ।

१. विभेद रहित: यो विस्तृत कार्यान्वयन योजना कार्यान्वयनका सिलसिलामा महिला, पुरुष, लैङ्गिक तथा यौनिक अल्पसंख्यक, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका नागरिक तथा पिछडिएका क्षेत्र तथा समुदाय, जातजाती, आर्थिक, सामाजिक अवस्था वा अन्य कुनैपनि आधारमा भेदभाव गरिने छैन।
२. सारभूत समानता: यो रणनीति विस्तृत कार्यान्वयन योजनाले लैङ्गिक समानताको सवालमा सारभूत समानता जस्तै भूमिका, उत्तरदायित्व, अधिकार र परिणाममा समानताको सिद्धान्तलाई आत्मसात् गरेको छ।
३. कोहि पछाडि नछुटुन: दिगो विकास लक्ष्यको कोही पनि पछाडी नछुटुन भन्ने अवधारणालाई यस रणनीतिले अवलम्बन गरेको छ।
४. अर्थपूर्ण सहभागिता: यो विस्तृत कार्यान्वयन योजनाले गाउँपालिकाको हरेक विकास कार्यक्रममा सबै लिङ्ग, वर्ग, जाति क्षेत्र तथा समुदायको समानुपातिक आधारमा अर्थपूर्ण सहभागिता सुनिश्चित गरेको छ।
५. उत्तरदायित्व तथा जवाफदेहिता: यो विस्तृत कार्यान्वयन योजना कार्यान्वयनको क्रममा आउन सक्ने हरेक अवस्थामा गाउँपालिकाका प्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरू सम्बन्धित क्षेत्रका जनतासँग जवाफदेही हुनुपर्ने कुरालाई अङ्गीकार गरेको छ।
६. शून्य सहनशीलता: यो विस्तृत कार्यान्वयन योजनाले गाउँपालिका भित्र हुने लैङ्गिक तथा सबै प्रकारका विभेद र हिंसाका घटनाहरूमा शून्य सहनशीलताको नीति अङ्गीकार गरेको छ।
७. कसैलाई पनि हानी नपुर्याउने: यस विस्तृत कार्यान्वयन योजनाले समेटेका गतिविधिले कसैलाई पनि हानी वा क्षति नपुर्याउने सिद्धान्त अवलम्बन गरेको छ।

१. ३. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण नीति तथा रणनीतिमा भएका प्रावधान र स्थानीय तहबाट समेट्न पर्ने थप विषयहरू

नेपाल सरकार, महिला, बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक मन्त्रालयले तयार गरेको राष्ट्रिय लैङ्गिक समानता नीति २०७७ र यो नीति कार्यान्वयनका लागि तयार गरेको कार्ययोजना तथा कर्णाली प्रदेशले तयार गरेको लैससास नीति २०७८का बीचमा धेरै कुरामा तादम्यता देखिन्छ। यसका चार वटा उद्देश्यमा समानता देखिन्छ। यी चारवटा बाहेक कर्णाली प्रदेशको नीतिमा जेष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, यूवा तथा बालबालिकाको ज्ञान, सीप, क्षमता र श्रृजनशीलताको उपयोग गर्ने उद्देश्य थप गरेको देखिन्छ ।

सानीभेरी गाउँपालिकाले पनि लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण मूलप्रवाहिकरण रणनीति २०७९ तयार गरी कार्यान्वयनको तयारी अघि बढाएको छ । गाउँपालिकाको लैससास मूलप्रवाहिकरण रणनीति २०७९ ले लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण (लैससास) अवधारणा अनुसार यसको प्रयोगलाई सरलीकृत रूपमा मूलप्रवाहीकरण गरि स्थानीय सरकारले गर्ने सम्पूर्ण विकास योजना तथा कार्यक्रमलाई लैससास उत्तरदायी र दिगो बनाउन आर्थिक श्रोतको सुनिश्चता, उपलब्धीको समतामूलक वितरण र उपयोगी बनाउने उद्देश्य राखेको छ । महिला, सिमान्तकृत वर्ग तथा सामाजिक वञ्चितीकरणमा परेका समूहहरूको अर्थपूर्ण सहभागीता गराई गाउँको विद्यमान नकारात्मक सामाजिक मूल्य, मान्यता, संस्कार र ब्यवहारमा परिवर्तन ल्याई गाउँपालिकाको नीति, कार्यक्रम र अनुगमन प्रणालीमा लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण मुलप्रवाहिकरण प्रवर्धन गर्ने सोच लिएको छ । राष्ट्रिय लैङ्गिक समानता नीति २०७७ तथा कर्णाली प्रदेशको लैससास नीति २०७८ले समेटेको लैङ्गिक भेदभाव, हिंसा, शोषण अन्त्य गरी समानता र लैङ्गिक मुल्यमान्यतामा आधारित समाज स्थापना गर्ने र महिलाको आर्थिक सशक्तीकरण गर्ने उद्देश्यलाई विस्तृत कार्ययोजना बनाउँदा समेटेर जान जरुरी छ। तसर्थ सानीभेरी गाउँपालिकाको लैससास मूलप्रवाहिकरण रणनीतिक योजना, कर्णाली प्रदेशको लैससास नीति तथा राष्ट्रिय लैङ्गिक समानता नीति २०७७ र यसको कार्यान्वयन योजना, १६औं योजनाले लैससासका लागि तोकेका कार्यक्रमहरू र सरोकारवालाहरूको परामर्श समेतलाई समेटेर यो लैससास विस्तृत कार्यान्वयन योजना तयार गरिएको छ।

१. ४. सोह्रौं योजनाको प्रावधान

नेपाल सरकारको वि.स. २१०० सम्मको दिर्घकालिन लक्ष्य “संवृद्ध नेपाल: सुखि नेपाली” लाई योगदान पुर्याउने गरि २०८१/८२ देखि २०८५/८६सम्मका लागि सोह्रौं योजना बनेको छ। नेपालको संविधानको समानुपातिक समावेशी र सहभागितामूलक सिद्धान्तका आधारमा समतामूलक समाजको निर्माण गर्ने सङ्कल्पलाई आत्मसात् गर्दै १६औं योजनाको परिच्छेद ८ मा लैङ्गिक समानता, सामाजिक न्याय र समावेशी समाजलाई राखिएको छ। १६औं योजनाले बाल विवाह, बहु विवाह, यौनिक तथा लैङ्गिक अल्पसंख्यकहरूको जबरजस्ती विवाह, छाउपडी, बोक्सी जस्ता हानिकारक परम्परा, लैङ्गिक हिंसा, विभेद र शोषणको अन्त्य, सिमान्तकृत वर्गको आर्थिक तथा

सामाजिक सशक्तीकरण र उनीहरूको अर्थपूर्ण सहभागिता, महिलाको कामको सन्मान र आर्थिक गणनालाई चुनौतिको रूपमा स्वीकार गरेको छ।

यी चुनौतीलाई सम्बोधन गर्न यस १६ औं योजनाले लैङ्गिक समानता, सशक्तीकरण, सामाजिक न्याय र समावेशीकरण आन्तरिकीकरण, मूलप्रवाहिकरणमा र स्थायीकरण गर्ने, तहगत र क्षेत्रगत समन्वय, सहकार्य र साझेदारी प्रवर्द्धन गर्ने, लक्षित समुदायको अर्थपूर्ण सहभागिता सुनिश्चित गर्ने, तथ्यप्रमाणका आधारमा निर्णय लिने प्रणालीको विकास गर्ने, सकारात्मक विभेदका नीति अवलम्बन गर्ने रणनीति अघि सारेको छ।

१६औं योजनाले लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण कार्यान्वयन गर्न प्रशासकीय प्रबन्ध तथा नीतिगत एवं कानूनी सुधार, अन्तराष्ट्रिय प्रतिवद्धता तथा राष्ट्रिय कार्ययोजना कार्यान्वयन, लक्षित वर्गको पहिचान तथा वर्गीकरण र उनीहरूका लागि विशेष कार्यक्रम, अपाङ्ग मैत्री जीवन सहजीकरण, बाल अधिकार संरक्षण तथा प्रवर्द्धन, लक्षित वर्ग विशेष सामाजिक विकास तथा एकीकरणमा, तथ्य र प्रमाणमा आधारित सूचना व्यवस्थापन, अनुगमन, मल्याङ्कन प्रणाली, दलित सशक्तीकरण, सामाजिक जागरण तथा सचेतनामूलक अभियान, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक तथा लैङ्गिक मैत्री संरचना जस्ता कार्यक्रमहरू समावेश गरेको छ।

१६औं योजनाले यसको अन्त्यसम्ममा हासिल गर्ने परिमाणात्मक लक्ष्य समेत निर्धारण गरेको छ। खासगरी वि.सं. २०८५/८६ सम्ममा यस योजनाले लैङ्गिक विकास सूचकाङ्क ०.८८५ बाट ०.९६७, लैङ्गिक सशक्तीकरण मापन सूचकाङ्क ०.४६ बाट ०.५९, सामाजिक सशक्तीकरण सूचकाङ्क ०.५८ बाट ०.६५, जीवनकालमा शारीरिक वा मानसिक वा लैङ्गिक हिंसा पिडित महिला २३.४% बाट २०%, महिलाको प्रतिनिधित्व संघीय संसदमा ३३.६% बाट ४०%, प्रदेश संसदमा ३४.५% बाट ४०%, स्थानीय तहमा ४०.९% बाट ४५%, सार्वजनिक सेवामा महिलाको प्रतिनिधित्व २९.५% बाट ३५%, घर जग्गामा स्वमित्व भएका महिला २३.८% बाट ३५%, श्रमशक्तीमा महिलाको सहभागिता दर २६.३% बाट ३५%, सार्वजनिक सेवाको नीति निर्माण तहमा महिला १३.७% बाट २०%, लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट ४०% बाट ५०%, विद्यालय वा कार्यस्थलमा महिनावारीका कारण अनुपस्थित हुने महिला ९.४% बाट ४% पुर्याउने लक्ष्य निर्धारण गरिएको छ।

राष्ट्रिय स्तरमा बनेका योजनाका कार्यक्रमहरू स्थानीय तहले कार्यान्वयन गरेर नै लक्ष्य हासिल गर्न सकिने भएकाले स्थानीय तहको लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण नीति कार्यान्वयनको लागि बनाइने विस्तृत कार्यान्वयन योजनाले १६औं योजनाले समेटेका कार्यक्रम तथा लक्ष्य हासिल गर्न योगदान पुर्याउने कुरालाई ध्यानमा राखेर क्रियाकलापहरू राखिनु जरुरी छ।

२. कार्य योजनाको आवश्यकता, उद्देश्य, विधि र प्रकृया

लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण “संवृद्ध नेपाल सुखी नेपाली” भन्ने नेपाल सरकारले निर्धारण गरेको दीर्घकालीन लक्ष्यको महत्वपूर्ण आयाम हो। लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरणले सबै मानिसहरूको आत्मसम्मान उच्च गराउँछ र विकास र शान्ति अभियानमा सबैको योगदान बढ्दछ। समानता र समावेशीकरणले

विपक बुझाओकी
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

विपक बहादुर बिष्ट
अध्यक्ष

कोही दुःखी नहुने वातावरण बन्दछ र सबैलाई खुसी मिल्दछ। त्यसैले नेपालको संविधान २०७२ को मर्म र अन्तराष्ट्रिय स्तरमा नेपालले गरेका प्रतिबद्धता अनुसार नेपालका तिनै तहका सरकारले लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण प्रवर्द्धनका लागि आवश्यक नीति, ऐन, नियम र रणनीति निर्माण गरी कार्यान्वयनको तयारी गरिसकेका छन्। लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण रणनीति अनुसार गरिने कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने जिम्मेवार निकाय स्थानीय तह भएकाले स्थानीय तहले के कस्ता क्रियाकलापहरू कार्यान्वयन गर्ने भन्ने कुरामा स्पष्ट हुन जरूरी छ। सानीभेरी गाउँपालिका आफै र गाउँपालिका क्षेत्रमा भित्र लैससासमा काम गर्ने सबै संघ संस्था बीच लैससास सम्बन्धमा साझा बुझाई र लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरणमा निर्धारण गरिएका लक्ष्य हासिल गर्न संचालन गरिने विस्तृत क्रियाकलापहरू पनि साझा हुन जरूरी छ। यसले कार्यान्वयनमा एकरूपता ल्याई उद्देश्य हासिल गर्न सजिलो बनाउँछ। त्यसैले लैससास रणनीति कार्यान्वयनका लागि सबै सरोकारवालाहरूको सहभागितामा यो लैससास नीति विस्तृत कार्यान्वयन योजना तयार गरिएको हो।

यस विस्तृत कार्यान्वयन कार्ययोजनाको मुख्य उद्देश्य सानीभेरी गाउँपालिकाको लैङ्गिक समानता, अपाङ्गता तथा सामाजिक समावेशीकरण ऐन र नीति तथा रणनीति कार्यान्वयन गर्ने साझा आधार तयार गर्ने अपेक्षा गरिएको छ।

यसका विशिष्ट उद्देश्यहरू-

- क) लैससास नीति तथा रणनीतिलाई कार्यान्वयन गर्न आवश्यक स्रोत व्यवस्थापन तथा क्रियाकलापहरूलाई समान र निरन्तर संचालन गर्नका लागि गाउँपालिकालाई सहजीकरण गर्ने।
- ख) लैससास नीति तथा रणनीतिलाई कार्यान्वयन गर्न साझा विस्तृत क्रियाकलापहरू तयार गरी लैससासका सवाललाई मुलप्रवाहिकरण गर्न यस क्षेत्रमा काम गर्ने संघसंस्थाहरूलाई सक्षम बनाउने।
- ग) लैससास कार्यान्वयनमा गरिएका प्रयासलाई सुदृढ गर्न, समिक्षा गर्न र अनुगमन गर्न गाउँपालिकालाई सक्षम बनाउने।

मौजूदा दस्तावेजहरूको विश्लेषण, गाउँ कार्यपालिका र सरोकारवालाहरूको प्रत्यक्ष योगदान र लैससास क्षेत्रका विज्ञहरूको अनुभव समेतको संयुक्त प्रयासबाट यो लैससास मूलप्रवाहिकरण रणनीति २०७९को विस्तृत कार्यान्वयन योजना तयार गरिएको छ।

क) लैससाससंग सम्बन्धी दस्तावेजहरूको अध्ययन: लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण रणनीति विस्तृत कार्यान्वयन योजना निर्माणका क्रममा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणका क्षेत्रमा भएका अन्तराष्ट्रिय प्रावधानहरू, नेपालको संविधान २०७२, राष्ट्रिय लैङ्गिक समानता नीति २०७७, राष्ट्रिय बालबालिका नीति २०८०, अपाङ्गता भएका व्यक्तिको अधिकार सम्बन्धी नीति २०८०, १६ औं योजना, स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४मा भएको लैससाससंग सम्बन्धित प्रावधानहरू, दिगो विकास लक्ष्य ५, कर्णाली प्रदेशको लैससास नीति २०७८, सानीभेरी गाउँपालिकाको लैससास नीति मुलप्रवाहिकरण रणनीतिक योजना, गाउँपालिकाको बार्षिक नीति तथा कार्यक्रम र बजेट, राष्ट्रिय जनगणना २०७८ का लैङ्गिक समानता सम्बन्धी

विपक बुझाओकी
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

बिर्ष बहादुर बिष्ट
अध्यक्ष

तथ्याङ्क आदि अध्ययन तथा विश्लेषण गरि वस्तुगत अवस्था र विस्तृत कार्यान्वयन योजनाको आवश्यकताको आधार र औचित्यता स्पष्ट पारिएको थियो।

ख) गाउँ स्तरीय सरोकारवालासंगको परामर्श गोष्ठी:

यो कार्यान्वयन योजना निर्माणको क्रममा सानीभेरी गाउँ कार्यपालिकाका सदस्यहरू, गाउँपालिकाका कर्मचारीहरू र गाउँपालिका क्षेत्रमा लैससासमा काम गर्ने संघसंस्थाहरू तथा अन्य सरोकारवालाहरूसँग एकदिने छलफल तथा अन्तरक्रिया गरी लैससास विस्तृत कार्यान्वयन योजनाका मुख्य विषयगत क्षेत्र र क्रियाकलापहरू निर्धारण गरिएको छ। यसैगरी महिला तथा बालबालिका शाखाका कर्मचारीहरूसँग थप छलफल गरी पालिकास्तरबाट भएका लैससास कार्यान्वयनका प्रयासहरू, त्यससंग सम्बन्धित अन्य दस्तावेजहरू, लैङ्गिक बजेट कोड राख्ने अभ्यास तथा अन्य असल अभ्यासहरू लगायतका विषयबारे जानकारी लिइ यस कार्ययोजनामा समेट्न सकिने विषयवस्तुको जानकारी लिइएको थियो।

ग) लैससास विस्तृत कार्यान्वयन योजनाको मस्यौदा: गाउँपालिकाको परामर्श गोष्ठी तथा अन्य छलफलका सुझावहरू, मौजुदा सानीभेरी गाउँपालिकाको लैससास नीति मुलप्रवाहिकरण रणनीति योजना, राष्ट्रिय लैङ्गिक समानता नीति २०७७ को कार्यान्वयन योजना, १६ योजनाका प्राथमिक कार्यक्रमहरू, कर्णाली प्रदेशको लैससास रणनीति समेतलाई ध्यानमा राखी विस्तृत कार्ययोजनाको मस्यौदा तयार गरिएको छ। मस्यौदा कार्ययोजना सरोकारवालाहरूको अध्ययनका लागि पृष्ठपोषण गोष्ठी भन्दा एक हप्ता अगाडि नै उपलब्ध गराएको थियो।

घ) लैससास विस्तृत कार्यान्वयन योजनाको मस्यौदा माथि छलफल: मस्यौदालाई अन्तिम रूप दिने सम्बन्धमा गाउँपालिकाले शुरू परामर्श गर्दा सहभागी भएका सरोकारवालाहरूसँग पुनः एक दिनको छलफल आयोजना गरी विस्तृत कार्ययोजनाका विषयवस्तुहरू खासगरि विषयगत क्षेत्र र यस अन्तर्गत रहेका क्रियाकलापहरूमा अन्तिम सुझावका लागि छलफल गरिएको छ। सोही बमोजिम प्राप्त सुझावहरूलाई थप स्पष्ट पार्दै गाउँपालिकाको समग्र परिवेश एवम् आवश्यकता र औचित्यता अनुसार थपघट गरी यो कार्यान्वयन योजनालाई अन्तिम स्वरूप दिइएको छ।

ङ) गाउँ कार्यपालिकाबाट स्विकृत: गाउँ पालिकाले लैससास विस्तृत कार्यान्वयन योजनाको गहन अध्ययन गरि कार्यपालिकाको मिति २०८१/१०/११ को बैठकबाट यो लैससास विस्तृत कार्यान्वयन योजना पारित गरी लागू गरिएको छ।

३. सरोकारवालाको नक्साङ्कन

लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण रणनीतिको प्रभावकारी कार्यान्वयनमा चासो राख्ने र यस क्षेत्रलाई प्रभाव पार्न सक्ने विभिन्न सरकारी निकाय, विकास साझेदारहरू तथा गैर सरकारी साझेदारहरू, सामुदायिक संस्थाहरू र नागरिक संस्थाहरू निम्न मुख्य सरोकारवाला पहिचान गरिएका छन्। गाउँपालिका क्षेत्रमा लैङ्गिक

विपक बुझायोकी
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

विपक बहादुर बिष्ट
अध्यक्ष

समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण विस्तृत कार्यान्वयन योजना कार्यान्वयनका सन्दर्भमा उनीहरूको भूमिका तल उल्लेख गरिएअनुसार पहिचान गरिएको छ।

मुख्य सरोकारवाला	लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण मुलप्रवाहीकरणको लागि सरोकारवालाको भूमिका
सानीभेरी गाउँपालिका	लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धी नीति, रणनीति, कार्यविधि, कार्ययोजना निर्माण गर्ने। लैससासको लागि आवश्यक वार्षिक कार्यक्रम र बजेट विनियोजन गर्ने। योजना, कार्यक्रम तथा बजेटको अनुगमन तथा मुल्याङ्कन गर्ने। लैससास क्षेत्रमा काम गर्ने संघसंस्थाहरूसंग समन्वय तथा सहकार्य गर्ने। लैससास समितिले पेस गरेको अनुगमन प्रतिवेदन ग्रहण गर्ने र सुधार गर्दै लैजाने।
लैससास कार्यान्वयन समिति	गाउँपालिकामा निर्माण हुने सबै प्रकारका ऐन, कानून, कार्यविधि तथा दस्तावेजमा लैससासको विषयवस्तु समावेश गरी मुलप्रवाहीकरण गर्ने। योजना तथा बजेट तर्जुमा गर्दा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणका समस्या समाधान गर्न प्राविधिक सहयोग गर्ने। लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण रणनीतिलाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्न नेतृत्वदायी भूमिका निर्वाह गर्ने र अन्य सरोकारवाला निकाय सँग प्रभावकारी समन्वय गर्ने। गाउँपालिका स्तरमा खण्डीकृत तथ्याङ्क राख्न डाटाबेसका लागि सहजीकरण गर्ने। लैससास विस्तृत कार्यान्वयन योजना अनुगमनलाई व्यवस्थित गर्ने।
न्यायिक समिति	गाउँपालिका तहमा आएका आफ्ना अधिकार क्षेत्र भित्रका सवालहरूमा निर्णय गर्ने र अन्य मुद्दाहरूमा सम्बन्धित निकायमा सिफारिस गर्ने। सबै वडा तहमा मेलमिलाप केन्द्र संचालन गर्ने। मेलमिलाप सहजकर्ताको लैससास मैत्री सहजीकरण क्षमता अभिवृद्धि गर्ने।
महिला बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक शाखा	लैससास सम्बन्धी बनेका नीति तथा रणनीतिको कार्यान्वयन गराउने। महिला, बालबालिका तथा लक्षित वर्गको क्षमता विकासका कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने। लैससासको शीर्षकमा विनियोजन भएको बजेटको समयमै खर्च गर्ने। लैससासको लागि भएका राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय प्रतिवद्धताहरूको कार्यान्वयनमा नेतृत्वदायी भूमिका खेल्ने।
वडा समिति	वडा तहको लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण सम्बन्धी खण्डीकृत तथ्याङ्क संकलन र व्यवस्थापन गर्ने।

 विपक बुझाओकी
 प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

 विर्षे बहादुर बिष्ट
 अध्यक्ष

	• योजना छनौट प्रक्रियामा महिला तथा लक्षित वर्गसंग छट्टाछुट्टै छलफल गरी उनिहरुको व्यावहारीक र रणनीतिक आवश्यकताको आधारमा योजनाको प्राथमिकीकरण गर्ने। • टोल स्तरमा लैससास सम्बन्धी सचेतना कार्यक्रम गर्ने।
• मेलमिलापकर्ता	• वडा स्तरमा हुने विवादको समाधाग तथा समाधान हुन नसक्ने मुद्दालाई न्यायिक समिति तथा अन्य निकायमा सिफारिस गर्ने।
• टोल विकास सस्था	• टोलमा संचालन हुने विकास निर्माण, योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयनमा महिला तथा लक्षित वर्गको सहभागिताको सुनिश्चित गराउने। • टोलमा बसोबास गर्ने गरिव, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, तथा बेरोजगार व्यक्तीहरुको तथ्याङ्क संकलन र व्यवस्थापनमा सहयोग गर्ने। • सबै प्रकारका हिंसा तथा सामाजिक कु-प्रथा रोक्न सचेतनामुलक कार्यक्रम संचालन गर्ने। • आफ्नो टोललाई लैससास मैत्री तथा वातावरणमैत्री बनाउन कार्यक्रम संचालन गर्ने।
• इलाका प्रहरी कार्यालय	• घरेलु हिंसा, यौनजन्य वा अन्य लैङ्गिक हिंसाको उजुरीको सुनुवाई गरी पिडितलाई संरक्षण र दोषी उपर कार्वाही गर्ने।
• नागरिक समाज	• महिला तथा बञ्चितिकरणमा परेका समुहहरुका लागि सामाजिक परिचालनका क्रियाकलापहरुमा सहयोग गर्ने। • समावेशी सवालमा आवाज उठाउने र सामाजिक विभेद तथा कुरीती विरुद्ध जनचेतनामुलक कार्यक्रम गर्ने। • लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरणका सवालहरुको वकालत गर्ने।
• महिला तथा बालिकाका क्षेत्रमा काम गर्ने गैससहरु (आवाज, किर्डाक नेपाल, सोसेक, सि.एम.सि, रुकुमेली समाज विकास केन्द्र, महिला सहकारीहरु, Save the Children, UNICEF, UN Women, ILO, UNFPA)	• गाउँपालिकाको लैससास रणनीति कार्यान्वयनका लागि प्राविधिक सहयोग गर्ने। • गाउँपालिकाको लैससास नीति तथा रणनीतिले प्राथमिकतामा राखेका कार्यक्रमहरुलाई प्रभावकारी रुपमा संचालन गर्ने। • महिला तथा बञ्चितिकरणमा परेका समुहहरुका लागि आर्थिक प्राविधिक र व्यावसायिक सहयोग पर्याउने। • महिलाको उद्यमशीलता विकासका लागि लगानी तथा क्षमता विकास गर्ने। • लैङ्गिक हिंसा, सामाजिक विभेद, कु-प्रथा र अन्याय हटाउन सचेतनामुलक कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने।

४. स्थानीय सरकारको बजेट विनियोजनको प्रक्रिया र आधार

नेपाल सरकारले तय गरेको स्थानीय तहले वार्षिक योजना तथा बजेट तयार गर्दा पालना गर्नुपर्ने ७ चरणहरूलाई सानीभेरी गाउँपालिकाले अनुशरण गर्दै आएको छ । गाउँपालिका उपाध्यक्षको नेतृत्वमा रहेको योजना तर्जुमा समितिले आवश्यक पूर्व तयारी, बजेटको स्रोत आँकलन तथा प्राथमिकता क्षेत्र तय गरी टोल तथा वडा स्तरीय माग सङ्कलन गर्न परामर्श छलफल गर्दै आएको छ । गाउँपालिकाको योजना समितिले योजना छनौट गर्दा संघीय तथा प्रादेशिक सरकारको चालू वर्षको योजना तथा बजेट, कर्णाली प्रदेशको प्रथम आवधिक योजना, दिगो विकास लक्ष्य, गाउँपालिकाको आवधिक योजना र नीति तथा कार्यक्रमले निर्धारण गरेको नारा र प्राथमिकता क्षेत्र, टोलबस्ती तथा वडा स्तरबाट आएका प्राथमिकता, स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ ले तोकेको गाउँपालिकाको भूमिका समेतलाई ध्यानमा राखी योजना तयार गर्दै आएको छ ।

सानीभेरी गाउँपालिकाले दोस्रो आवधिक योजना २०८०/८१ -२०८४/८५ तयार गरी समग्र विकासका गतिविधिलाई संस्थागत गरेको छ । “संवृद्ध सानीभेरी सुखी सानीभेरी वासी” नारा रहेको सानीभेरी गाउँपालिकाले आवधिक योजनाले महिला चेतना अभिवृद्धि, महिला तथा लक्षित वर्गको सीप र आयमूलक क्षमता विकास तालिम, बाल मैत्री शासन पद्धतिमा स्थानीय क्षमता विकास, लैङ्गिक हिंसा निवारण टोल समिति, ३ वर्ष भित्र दलित छुवाछुत मुक्त गाउँपालिका घोषणा, अपाङ्गता भएका व्यक्तिको सीप र आयआर्जन, अपाङ्ग मैत्री भौतिक संरचना, बाल विवाह तथा विभेद न्यूनिकरणमा साँस्कृतिक रूपान्तरण जस्ता कार्यक्रम राखी लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरणलाई प्रवर्द्धन गर्ने सोच लिएको छ । तर पनि टोल तथा वस्ती र वडा स्तरबाट आउने विकासका मागहरूमा बढि जसो भौतिक पूर्वाधार तथा जीविकोपार्जनसँग सम्बन्धित आउने तर लैङ्गिक समानता तथा समावेशीकरण कम प्राथमिकतामा पर्ने हुँदा ग्रामीण स्तरमा नै लैङ्गिक समानता र समावेशी विकास र यसको दीर्घकालीन फाइदा बारे सचेतना गराउन जरूरी छ ।

योजना समितिले तयार गरेको योजना तथा बजेट गाउँ सभाबाट पारित भएपछि गाउँपालिका अध्यक्षबाट प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतलाई कार्यान्वयनका लागि कार्यदिश दिने काम हुन्छ र कार्यान्वयन अगाडि बढ्छ । गाउँपालिकाले योजना कार्यान्वयनमा जिम्मेवारी अनुसार वडा र गाउँपालिका तथा सम्बन्धित सरोकारवालाहरू समेतको सहभागितालाई अनिवार्य गर्दै कार्यान्वयन र अनुगमन गरिदै आएको छ ।

५. स्थानीय सरकारको लैससास कार्यान्वयन कार्य योजना र वार्षिक योजनाको

सम्बन्ध र अवस्था

सानीभेरी गाउँपालिकाको आवधिक योजनाले लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरणलाई संस्थागत गर्न थालेको भएपनि विगत वर्षको नीति तथा कार्यक्रम र आ.व. २०८०/८१ र २०८१/८२ बजेटले लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरणलाई सम्बोधन गर्न गरेका प्रयासहरू निकै सीमित रहेको देखाउँछ । नीति

तथा कार्यक्रम र वार्षिक बजेटले लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण प्रवर्द्धनका लागि केही विषयहरू समेटेको भएपनि राष्ट्रिय लैङ्गिक समानता नीति २०७७का उद्देश्य हासिल गर्न अरु थप प्रयास गर्न पर्ने देखिन्छ।

आ.व. २०८१/८२को नीति तथा कार्यक्रममा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण अभिवृद्धिका लागि केही विषयहरू समेटिएको छ। “लिङ्गीय भेदभाव र महिला हिंसा मुक्त गाउँघर: सामाजिक न्याय, समानता र शोषण मुक्त समाज निर्माणको आधार” भन्ने अवधारणा लिएको आ.व. २०८१/८२ को नीति तथा कार्यक्रमले, बाल विवाह, दाइजो, बहु विवाह, बालश्रम परम्परागत कु-संस्कार अन्त्यका लागि जनचेतना, महिला, दलित, अल्पसंख्यक, आदिवासी, सामाजिक बहिस्करणमा परेका व्यक्तिको आयआर्जन सबै वडालाई बालमैत्री वडा घोषणा, छुवाछुत अन्त्य सचेतना, छोरी बचत, मर्यादित महिनावारी जस्ता कार्यक्रम समेटेको छ।

सानिभेरी गाउँपालिकाले आफ्नो वार्षिक योजना तथा बजेटलाई लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट संकेत (GRB coding) नगरेपनि लैससासलाई छुट्टै उप-क्षेत्रमा राखेर महिला लक्षित, दलित लक्षित, अपाङ्ग लक्षित कार्यक्रमहरू समेटेको छ। यस गाउँ पालिकाले आ.व. २०८०/८१मा बजेटमा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण उप-क्षेत्र अन्तरगत रहेका रकम रु. २५,०२,५००। बजेट विनियोजन गरेको थियो, जो कुल बजेट (रु. 50,67,58,129) को ०.५% र पूँजीगत बजेट (रु. 18,89,70,106)को १.३% हो। गाउँपालिकाको आ.व. २०८१/८२मा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण उप-क्षेत्रमा छुट्याइएको बजेटको आकार र अनुपात दुवै घटेको छ। यस आ.व.मा लैससास उप-क्षेत्र अन्तरगत रु. २०,२७,००० बजेट विनियोजन गरिएको छ, जुन त्यो वर्षको कुल बजेट (रु. 51,38,53,500) को ०.४ % र पूँजीगत बजेट (रु. 13,15,46,498) को १.५% मात्र हो।

सारांशमा लैससास उप-क्षेत्रमा बजेट देखिए अनुसार विस्तृत क्रियाकलापहरूमा लैङ्गिक तथा सामाजिक रूपान्तरण गर्नका लागि केही क्रियाकलाप र बजेट व्यवस्था गरिएको छ। कार्यक्रम तथा बजेटमा खासगरी दिवस तथा समारोह मनाउन, लक्षित वर्ग सहयोगी क्रियाकलापहरू सञ्चालन गर्न केही कार्यक्रम र बजेट व्यवस्था गरिएको भएपनि लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरणका समग्र उद्देश्यहरू हासिल गर्न यस सानिभेरी गाउँपालिकाको लैससास विस्तृत कार्यान्वयन योजनाले समेटेको लैससास मैत्री नीति र संरचना निर्माण, लैङ्गिक हिंसा, भेदभाव र शोषण अन्त्य, लैससास संवेदनशील शासकीय पद्धति र महिलाहरूको आर्थिक सशक्तीकरणलाई समानान्तर रूपमा वार्षिक योजना र बजेट बनाई कार्य सञ्चालन गर्न आवश्यक पहल निरन्तर गर्ने छ।

६. विस्तृत कार्य योजना अनुगमन संयन्त्र तथा प्रक्रिया

सानिभेरी गाउँपालिकाको लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण नीति २०७९ मूलप्रवाहिकरण रणनीतिले गाउँपालिका तथा वडा स्तरमा लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण (लैससास) मूलप्रवाहिकरण रणनीति कार्यान्वयन तथा अनुगमन समिति रहने प्रावधान गरेको छ। लैससास रणनीति विस्तृत कार्यान्वयन

विपक बुझाओकी
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

विपक बहादुर बिष्ट
अध्यक्ष

योजनाको अनुगमनको जिम्मेवारी पनि यसैको अभिन्न अंग भएकाले यही समितिले गर्नेछ। उक्त समितिको योजना निर्माण, कार्यान्वयनमा सहजिकरणका साथै अनुगमन समेतको भूमिका रहेको र समितिमा रहेका सबै सदस्यको समय मिलाउन कठिन हुने हुँदा अनुगमन कार्यलाई थप व्यवस्थित गर्न गाउँपालिका उपाध्यक्षको संयोजकत्वमा निम्न ५ सदस्यीय अनुगमन तथा मल्याङ्कन कार्यदल गठन गरी अनुगमनलाई चुस्त र व्यवहारिक बनाइनेछ।

क) गाउँपालिका उपाध्यक्ष — संयोजक

ख) सामाजिक विकास समिति संयोजक — सदस्य

ग) सामाजिक विकास शाखा प्रमुख — सदस्य

घ) महिला, बालबालिका र जेष्ठ नागरिक शाखा प्रमुख — सदस्य

ड) गाउँपालिका क्षेत्रमा लैससास क्षेत्रमा काम गर्ने संघ संस्था मध्येबाट लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण समितिले तोकेको एकजना प्रतिनिधि — सदस्य

नोट: अनुगमन कार्यदलले आवश्यकता अनुसार महिला तथा लक्षित वर्गका व्यक्तिलाई अनुगमन समितिमा आमन्त्रण गर्न सक्नेछ।

अनुगमन समितिले निम्न अनुसार लैससासका कार्यक्रमको योजना, कार्यान्वयन, र यसको प्रभावकारिताको अनुगमन गरी लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण समितिमा प्रतिवेदन पेश गर्नेछ।

क) खण्डीकृत तथ्याङ्क संकलन फर्मेट निर्धारण गरि क्रियाकलाप सम्पन्न भएपछि नियमित प्रतिवेदन पेश गर्ने प्रणालीको विकास गरिनेछ।

ख) गाउँपालिकामा खण्डीकृत तथ्याङ्क राख्ने डाटाबेस तयार गरी नियमित अध्यावधि गरिने छ।

ग) योजना तर्जुमाका लागि बजेट निर्देशिका बनाउँदा लैससासमा प्रत्यक्ष लाभ पुग्ने न्यूनतम प्रतिसत बजेट सुनिश्चित गर्ने परम्परा थालिनेछ।

घ) गाउँपालिकाको बजेट सुत्रमा लैससास संकेत (GESI coding) लागू गरी लैससास मैत्री बजेटको सुनिश्चित गरिनेछ।

ड) विस्तृत कार्यान्वयन योजनाले पहिचान गरेका क्रियाकलापहरूको वार्षिक योजनासंग सामानजस्यता भएनभएको सुनिश्चित गरिने छ।

च) वार्षिक योजनामा भएका क्रियाकलापहरू कार्यान्वयनमा अर्धवार्षिक रूपमा कार्यदलले फिल्डमा अनुगमन गरी यसको प्रभावकारिता, सुधारगर्नुपर्ने पक्ष वारे छलफल गरिनेछ।

छ) कार्यदलले लैङ्गिक तथा जनजातीको खण्डीकृत तथ्याङ्क विश्लेषण र फिल्ड अनुगमनको उपलब्धी समेतलाई समेटेर अर्धवार्षिक रूपमा प्रतिवेदन तयार गरी लैससास समितिमा प्रस्तुत गर्नेछ।

ज) लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समितिले छलफल गरी अनुमोदन गर्ने र गाउँ कार्यपालिकाको बैठकमा समितिको तर्फबाट प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्नेछ।

झ) गाउँकार्यपालिकाले प्रतिवेदन प्रति छलफल गरि सुधार तथा आउँदो योजनाका तर्जुमा लागि आवश्यक निर्देशन गर्नेछ।

विपक बुधमोदी
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

बिर्षे बहादुर बिष्ट
अध्यक्ष

७. लैङ्गिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण नीति २०७८, विस्तृत कार्यान्वयन योजना

क्र. स.	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	लक्षित वर्ग	प्रमुख जिम्मेवारी पालिका/ वडा	समन्वय तथा सहकार्य		समय सीमा (०८१/०८२ - २०८६/८७) (वर्ष १-५)	बजेट (रु. हजार)		प्रगति सूचक
				संघीय/ प्रादेशिक सरकार	विकास साझेदार		आन्तरिक	बाह्य	
लैससास रणनीतिको उद्देश्य १: महिला, किशोरी तथा बालबालिका- को सामाजिक-आर्थिक विकासका लागि नीतिगत र संरचनागत व्यवस्था गर्ने									
१	लैङ्गिक हिंसा निवारण कोष संचालन मापदण्ड/ कार्यविधि निर्माण	पिडित महिला, बालबालिका	गाउँपालिका	नमूना कार्यविधि		१	√		स्वीकृत कार्यविधि
२	सुरक्षित र मर्यादित कार्यस्थल निर्माणका लागि शुन्य सहनशीलताको नीति निर्माण (अन्तरष्ट्रिय श्रम मापदण्ड अनुसार)	महिला	गाउँपालिका	नमूना कार्यविधि		१	√	√	शुन्य सहनशीलताको नीति
३	लैङ्गिक, बाल तथा अपाङ्गतामैत्री संरचना सम्बन्धी मापदण्ड तथा निर्देशिका निर्माण (भवन निर्माण आचारसंहिता)	बालबालिका, अपाङ्गता भएका व्यक्ति	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	मापदण्ड
४	बाल अधिकार संरक्षण तथा प्रवर्द्धन एकिकृत कार्यविधि निर्माण / संशोधन		महिला बालबालिका शाखा	नमूना कार्यविधि		१	√	√	संसोधित कार्यविधि
५	बाल विवाह अन्त्यका लागि रणनीति संशोधन	बालबालिका	महिला बालबालिका शाखा	रणनीति		१	√		संशोधित रणनीति
६	घरेलु कामको आर्थिक मुल्याङ्कन मापदण्ड निर्माण	महिला	रोजगार शाखा	नमूना मापदण्ड		२	√	√	स्वीकृत मापदण्ड
७	गाउँपालिका स्तरमा एकिकृत स्याहार नीति निर्माण	लक्षित वर्ग	गाउँपालिका			२	√	√	स्याहार नीति
८	विपद संवेदनशील एवं समावेशीमुलक सामाजिक सुरक्षा कार्यविधि निर्माण	सबै	गाउँपालिका			१	√		विपद संवेदनशील कार्यविधि

 विपद बुझाओकी
 प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

 विर्ष बहादुर बिष्ट
 अध्यक्ष

क्र.स.	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	लक्षित वर्ग	प्रमुख जिम्मेवारी पालिका/ वडा	समन्वय तथा सहकार्य		समय सीमा (०८१/०८२ - २०८६/८७) (वर्ष १-५)	बजेट (रु. हजार)		प्रगति सूचक
				संघीय/ प्रादेशिक सरकार	विकास साझेदार		आन्तरिक	बाह्य	
९	महिला केन्द्रीत लगानी प्रवर्द्धनका लागि सार्वजनिक तथा निजी साझेदारीता सम्बन्धी कार्यविधि निर्माण	महिला	गाउँपालिका			२- निरन्तर	√	√	कार्यविधि
१०	समुह/समिति गठन तथा संचालन मार्गदर्शन संशोधन (न्यूनतम महिला सहभागिता ४५%सहित)	महिला	गाउँपालिका			१	√		मार्गदर्शन
११	पालिका स्तरीय अपाङ्गता अधिकार समिति गठन संचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि निर्माण	अपाङ्गता भएका व्यक्ती	महिला बालबालिका शाखा			१	√		कार्यविधि
१२	बाल क्लव संचालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि /निर्देशिका निर्माण	बालबालिका	महिला बालबालिका शाखा	नमुना निर्देशिका		१	√		स्वीकृत कार्यविधि / निर्देशिका
१३	पालिका तथा वडा स्तरीय अपाङ्गता अधिकार समिति गठन र परिचालन	अपाङ्गता भएका व्यक्ती	महिला बालबालिका शाखा			२- निरन्तर	√		अपाङ्गता अधिकार समिति गठन र नियमित बैठक
१४	पालिका तथा वडा स्तरीय जेष्ठ नागरीक अधिकार समिति गठन र परिचालन	जेष्ठ नागरीक	महिला बालबालिका शाखा			१-निरन्तर	√		जेष्ठ नागरीक अधिकार समिति गठन र नियमित बैठक
१५	पालिका तथा वडा स्तरीय महिला समिति गठन तथा परिचालन	महिला	गाउँपालिका, वडा			निरन्तर	√		महिला समिति गठन र नियमित बैठक
१६	लैङ्गिक मैत्री कार्यस्थल निर्माणका लागि आचारसंहिता निर्माण	कार्यरत व्यक्ति	गाउँपालिका			१	√		आचारसंहिता
१७	पालिका तथा वडा स्तरीय लैससास कार्यान्वयन समिति गठन, पुर्नगठन तथा परिचालन	सबै	गाउँपालिका, वडा			१- निरन्तर	√		लैससास कार्यान्वयन समिति गठन र नियमित बैठक

 विपक बुधथोकी
 प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

 विर्ष बहादुर बिष्ट
 अध्यक्ष

क्र.स.	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	लक्षित वर्ग	प्रमुख जिम्मेवारी पालिका/ वडा	समन्वय तथा सहकार्य		समय सीमा (०८१/०८२ - २०८६/८७) (वर्ष १-५)	बजेट (रु. हजार)		प्रगति सूचक
				संघीय/ प्रादेशिक सरकार	विकास साझेदार		आन्तरिक	बाह्य	
१८	बाल तथा किशोर किशोरी क्लव गठन, पुर्नगठन तथा परिचालन	महिला तथा बालबालिका	गाउँपालिका, वडा			२- निरन्तर	√	√	क्लव गठन र गठन र नियमित बैठक
१९	बालकोषको स्थापना तथा परिचालन	बालबालिका	गाउँपालिका			१- निरन्तर	√	√	बालकोष
२०	लैङ्गिक हिंसा निवारण कोष स्थापना तथा परिचालन	लक्षित वर्ग	गाउँपालिका			२- निरन्तर	√	√	हिंसा निवारण कोष
२१	लैङ्गिक हिंसा निगरानी/निवारण समूह/संजाल गठन, पुर्नगठन तथा परिचालन	लक्षित वर्ग	वडा			१-निरन्तर	√	√	समूह गठन र नियमित बैठक
२२	बाल संरक्षण मापदण्ड निर्माण	बालबालिका	गाउँपालिका			२	√	√	मापदण्ड
२३	लैङ्गिक हिंसामा परेका व्यक्ति केन्द्रित सिफारिस प्रणालीको स्थापना र परिचालन	सेवा प्रदायक निकायहरु	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	सिफारिस प्रणालीको स्थापना
२४	स्थानीय बाल अधिकार समिति गठन, पुर्नगठन तथा परिचालन	बालबालिका	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	बालअधिकार समिति गठन र नियमित बैठक
२५	कार्यस्थलमा स्तनपान /शिशु स्याहार कक्ष निर्माण तथा संचालन	महिला तथा बालबालिका	गाउँपालिका			१	√	√	कक्ष व्यवस्थापन
२६	अनौपचारिक क्षेत्रका श्रमिकहरुका लागि सामाजिक सुरक्षाको नीति निर्माण र स्रोत व्यवस्थापन	लक्षित वर्ग	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	नीति
२७	महिला, बालबालिका तथा सबै लक्षित समूहको लागि नगरपालिकाको कूल पुँजीगत बजेटको कम्तीमा १५% बजेट विनियोजन।	लक्षित वर्ग	गाउँपालिका			२- निरन्तर	√	√	विनियोजित बजेट

लैससास रणनीतिको उद्देश्य २: लैङ्गिक भेदभाव, हिंसा, र शोषण अन्त्य गरी समानता र लैङ्गिक मुल्यामान्यता-मा आधारित समाज स्थापना गर्ने ।

 विपक बुझाओकी
 प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

 विपक बुझाओकी
 प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

क्र. स.	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	लक्षित वर्ग	प्रमुख जिम्मेवारी पालिका/ वडा	समन्वय तथा सहकार्य		समय सीमा (०८१/०८२ - २०८६/८७) (वर्ष १-५)	बजेट (रु. हजार)		प्रगति सूचक
				संघीय/ प्रादेशिक सरकार	विकास साझेदार		आन्तरिक	बाह्य	
१	दिवसीय कार्यक्रम (बाल दिवस, महिला हिंसा विरुद्ध १६ दिने अभियान, नारी दिवस, अपाङ्गता दिवस, जेष्ठ नागरीक, श्रम दिवस, अन्तर्राष्ट्रिय स्याहार तथा सहयोग दिवस आदी)	लक्षित वर्ग	गाउँपालिका / वडा			निरन्तर	√	√	दिवस, समारोह
२	लैङ्गिक विभेदको अवस्था र बालबालिकाको स्थितिको सर्वेक्षण अध्यावधिक	महिला, बालबालिका	गाउँपालिका			२, ५	√	√	प्रतिवेदन
३	सडक नाटक (नकारात्मक परम्परा, बाल विवाह, बाल श्रम, घरेलु हिंसा तथा सामाजिक भेदभाव विरुद्ध)	महिला, बालबालिका	गाउँपालिका / वडा			निरन्तर	√	√	लैङ्गिक सचेतना, र हिंसा प्रतिकार्यमा सोच
४	सामाजिक अगुवाहरू, शिक्षक, धामी तथा पुरोहितहरूलाई लैङ्गिक हिंसा, मान्यता तथा वृहत्तर यौनिकता शिक्षा अभिमूखिकरण	सामाजिक अगुवा	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	उपस्थिति रजिष्टर
५	सासु बुहारी अन्तरक्रीया कार्यक्रम	महिला	गाउँपालिका						सम्बन्धमा सुधार
६	गाउँपालिकाका पदाधिकारी / कर्मचारी र सरोकारवालाहरूलाई लैससास सम्बन्धी तालिम	पदाधिकारी र कर्मचारी	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	क्षमता विकास
७	सामाजिक कु-संस्कार भन्दा माथि उठेका समाजका उदाहरणीय महिलाहरूको पहिचान र परिचालन	अगुवा महिला	गाउँपालिका/ वडा			१- निरन्तर	√	√	लैङ्गिक समानता सहयोगी समाज
८	हिंसा पीडितलाई आवश्यकतामा आधारित निःशुल्क र गुणस्तरीय सेवा (स्वास्थ्य, शिक्षा, कानूनी, पुर्नस्थापना तथा जिविकोपार्जन)	लैङ्गिक हिंसा पीडित	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	प्रगति प्रतिवेदन
९	विद्यालयस्तरको स्थानीय पाठ्यक्रम पुनरावलोकन तथा लैससास (वृहत यौनिकता शिक्षा) सचेतनाका विषयवस्तु समावेश र तालिम	बालबालिका	गाउँपालिका	पाठ्यक्रम विकास केन्द्र		१	√		संसोधित पाठ्यक्रम

 विपक बुधथोकी
 प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

 विर्ष बहादुर बिष्ट
 अध्यक्ष

क्र.स.	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	लक्षित वर्ग	प्रमुख जिम्मेवारी पालिका/ वडा	समन्वय तथा सहकार्य		समय सीमा (०८१/०८२ - २०८६/८७) (वर्ष १-५)	बजेट (रु. हजार)		प्रगति सूचक
				संघीय/ प्रादेशिक सरकार	विकास साझेदार		आन्तरिक	बाह्य	
१०	किशोर/किशोरी मैत्री सूचना केन्द्र स्थापना तथा संचालन (बिद्यालय तथा समुदायमा)	किशोर/कि-शोरी	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	सूचना केन्द्र
११	बाल हेल्पलाइन संचालनका लागि समन्वय	बालबालिका	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	सेवा लिएका बालबालिकाहरुको विवरण
१२	साइबर सुरक्षा तथा सूचना प्रविधिको प्रयोग सम्बन्धी सचेतना अभियान (प्रहरी संगको साझेदारीमा)	महिला बालिका	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	कार्यक्रमको उपस्थिति
१३	गाउँपालिकाको स्याहार प्रोफाइल निर्माणको लागि स्याहार आवश्यकताहरु, सेवाहरु र नीतिहरुको नक्साकन	लक्षित वर्ग	गाउँपालिका			१	√	√	नक्साकनको प्रतिवेदन
१४	लैङ्गिक हिंसा र सिफारिस प्रणाली सम्बन्धी सेवा प्रदायक निकायहरुको क्षमता विकास	स्थानीय अगुवा तथा सेवा प्रदायक	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	तालिम पुर्व र तालिम पश्चातको मुल्यांकन
१५	हानिकारक परम्परा तथा लैङ्गिक हिंसा सम्बन्धी समुदाय तथा पारिवारिक संवाद	समुदाय, परिवार	वडा			निरन्तर	√	√	उपस्थिति रजिष्टर
१६	वडा स्तरीय लैससास सम्बन्धी कानूनी साक्षरता कक्षा	लक्षित वर्ग	गाउँपालिका			२-निरन्तर	√	√	कक्षा संचालनको उपस्थिति
१७	नकारात्मक सामाजिक परम्परा तथा अभ्यास सम्बन्धी वक्तृत्व कला	यूवा	गाउँ/वडा			निरन्तर	√	√	उपस्थिति रजिष्टर
१८	महिला हिंसा, भेदभाव र शोषण सम्बन्धी गुनासो व्यवस्थापन प्रणालीको स्थापना र संचालन	लक्षित वर्ग	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	गुनासो व्यवस्थापन प्रणालीको स्थापना
१९	बैंक खाता छोरीको सुरक्षा जीवन भरीको कार्यक्रमलाई सहजीकरण	बालिकाहरु	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	छोरीहरुको बैंक खाताको अभिलेख

 विपक बुझयोकी
 प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

 विर्ष बहादुर बिष्ट
 अध्यक्ष

क्र.स.	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	लक्षित वर्ग	प्रमुख जिम्मेवारी पालिका/ वडा	समन्वय तथा सहकार्य		समय सीमा (०८१/०८२ - २०८६/८७) (वर्ष १-५)	बजेट (रु. हजार)		प्रगति सूचक
				संघीय/ प्रादेशिक सरकार	विकास साझेदार		आन्तरिक	बाह्य	
२०	न्यायिक समिती तथा मेलमिलापकर्ताको क्षमता विकास	सेवाग्राहीहरु	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	क्षमता विकास
२१	एकद्वार संकट व्यवस्थापन केन्द्र (OCMC) र अल्पकालिन आश्रय स्थल संचालनका लागि सहजीकरण र समन्वय	लक्षित वर्ग	गाउँपालिका			१- निरन्तर	√	√	समन्वय बैठकको संख्या
२२	पालिका तथा विद्यालयको गुनासो व्यवस्थापन समितिका पदाधिकारीहरुलाई गुनासो व्यवस्थापन र सिफारिस प्रणाली सम्बन्धी क्षमता विकास	शिक्षक तथा लैससास सम्पर्क व्यक्ति	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	गुनासो व्यवस्थापन, घटना सिफारिसको अभिलेख
२३	स्थानीय रेडियो, एफ.एम., छापा संग सहकार्य गरी लैङ्गिक हिंसा, घरेलु हिंसा तथा सामाजिक कुरीति उन्मुलन गर्न सामाजिक सचेतनामुलक कार्यक्रम संचालन	सबै	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	रेडियो जीङ्गल
२४	अन्तरपार्टी महिला संजाल गठन तथा लैङ्गिक भेदभाव, हिंसा, शोषण विरुद्ध क्षमता विकास र परिचालन	महिला, बालबालिका	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	लैङ्गिक समानताको जनमत
२५	रूपान्तरण प्रशिक्षक प्रशिक्षण तालिम	किशोरीहरु	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	प्रशिक्षकहरुको अभिलेख
२६	अभिभावकहरु तथा किशोरकिशोरीका लागि रूपान्तरण कक्षा	अभिभावक/ किशोरी	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	उपस्थिति रजिष्टर
२७	सामुदायिक मनोसामाजिक परामर्शकर्ता तालिम तथा परिचालन	मनोसामाजिक परामर्शकर्ता	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	मनोसामाजिक परामर्शकर्ताको अभिलेख
२८	बालमैत्री पालिका घोषणाका लागि कार्ययोजना निर्माण र अभियान संचालन	सबै बालबालिका	गाउँपालिका			२- निरन्तर	√	√	बालमैत्री पालिकाका सूचकहरु
२९	बालमैत्री पालिका घोषणा	सबै बालबालिका	गाउँपालिका			५	√	√	बाल मैत्री पालिका

 विपक बुढाथोकी
 प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

 विर्ष बहादुर बिष्ट
 अध्यक्ष

क्र.स.	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	लक्षित वर्ग	प्रमुख जिम्मेवारी पालिका/ वडा	समन्वय तथा सहकार्य		समय सीमा (०८१/०८२ - २०८६/८७) (वर्ष १-५)	बजेट (रु. हजार)		प्रगति सूचक
				संघीय/ प्रादेशिक सरकार	विकास साझेदार		आन्तरिक	बाह्य	
३०	हिसामुक्त पालिका निर्माणका लागि सचेतनामूलक अभियान संचालन	सबै महिला तथा बालबालिका	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	कार्यक्रमको उपस्थिति
३१	सामाजिक सुरक्षासंग सम्बन्धित सरोकारवालाहरुलाई अभिमूखीकरण	सबै	गाउँपालिका			१-निरन्तर	√	√	कार्यक्रमको उपस्थिति
लैससास रणनीतिको उद्देश्य ३: लैङ्गिक समानता र सामाजिक समावेशीकरण उत्तरदायी शासन पद्धति अवलम्बन गर्नु ।									
१	निशुल्क Cancer Screening शिविर संचालन ।	महिला तथा किशोरीहरु	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	शिविर संचालनको प्रतिवेदन
२	अपाङ्गता परिचय पत्र वितरण शीविर संचालन	अपाङ्गता भएका व्यक्ति	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	परिचयपत्र वितरणको अभिलेख
३	वडा/टोल स्तरीय लैससास अभिमूखीकरण	सबै	वडा			२- निरन्तर	√	√	उपस्थिति रजिष्टर
४	आवधिक योजनामा लैससास मैत्री प्रावधानको संशोधन	लक्षित वर्ग	गाउँपालिका			२	√	√	संशोधित आवधिक योजना
५	बालबालिकाको स्थिति प्रतिवेदन प्रकाशन र वितरण	बालबालिकाहरु	गाउँपालिका			२- निरन्तर	√	√	स्थिति पत्र
६	पालिकाको लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट संकेत (GRB coding)	लक्षित वर्ग	गाउँपालिका	GRB कोडिङ दिग्दर्शन		२- निरन्तर	√	√	GRB coding को विश्लेषण प्रतिवेदन
७	लैङ्गिक उत्तरदायी बजेट कोडिङ र लैससास परिक्षण सम्बन्धी क्षमता विकास	जनप्रतिनिधी तथा कर्मचारी	गाउँपालिका			२- निरन्तर	√	√	नियमित लैससास परिक्षण
८	पालिका र वडा स्तरीय लैससास संपर्क व्यक्ति छनौट, क्षमता विकास र परिचालन	लैससास संपर्क व्यक्ति/ समिति	पालिका र वडा			निरन्तर	√	√	लैससास संपर्क व्यक्तिको अभिलेख

 विपक बुढाथोकी
 प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

 विर्ष बहादुर बिष्ट
 अध्यक्ष

क्र.स.	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	लक्षित वर्ग	प्रमुख जिम्मेवारी पालिका/ वडा	समन्वय तथा सहकार्य		समय सीमा (०८१/०८२ - २०८६/८७) (वर्ष १-५)	बजेट (रु. हजार)		प्रगति सूचक
				संघीय/ प्रादेशिक सरकार	विकास साझेदार		आन्तरिक	बाह्य	
९	महिला जनप्रतिनिधिको लागि नेतृत्व विकास तालिम	महिला जनप्रतिनिधि	गाउँपालिका			२- निरन्तर	√	√	तालिम पुर्व र पश्चातको मुल्यांकन
१०	वार्षिक योजना तर्जुमा पुर्व तयारीका लागि लक्षित वर्ग छलफल	लक्षित वर्ग	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	योजनामा लक्षित वर्ग
११	समिति, उपसमिति तथा कार्यदलमा सहभागी महिला तथा लक्षित वर्गका प्रतिनिधिलाई योजना व्यवस्थापन सम्बन्धी क्षमता विकास।	लक्षित वर्ग	गाउँपालिका			२- निरन्तर	√	√	तालिम पुर्व र पश्चातको मुल्यांकन
१२	गाउँपालिकामा खण्डिकृत तथ्याङ्क संकलन र विद्युतीय प्रणाली मार्फत तथ्याङ्कको अद्यावधीकरण	तथ्याङ्क शाखा	गाउँपालिका			१	√	√	खण्डीकृत तथ्याङ्क
१३	गाउँपालिकामा निर्माण भएका लैससाससंग सम्बन्धित नीति, कार्यविधि, कानून, रणनीति तथा निर्देशिकाहरुको अध्ययन तथा नक्सांकन प्रतिवेदन निर्माण	सरोकारवाला सबै	विधायन समिति			१	√	√	प्रतिवेदन
१४	बाल मनोविज्ञ र समाजसेवी सूचिकरण	बालबालिका	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	सूचिकृत बालमनोविज्ञ र समाजसेवी
१५	बाल संरक्षण सूचना प्रणाली र बाल अधिकार सूचना व्यवस्थापन प्रणालीको स्थापना र संचालन	बालबालिका	गाउँपालिका			१- निरन्तर	√	√	सूचना प्रणाली
१६	लैङ्गिक हिंसा प्रतिकार्यका लागि विद्यालय नर्स, शिक्षक, स्वास्थ्य स्वयंसेविका तथा स्वास्थ्यकर्मीहरुलाई आधारभुत तालिम	सेवा प्रदायक	स्वास्थ्य शाखा			निरन्तर	√	√	तालिम पुर्व र पश्चातको मुल्यांकन
१७	आवधिक योजनामा सामाजिक सुरक्षा सम्बन्धी सवालहरुको मूलप्रवाहीकरण कार्यशाला गोष्ठी	सबै	गाउँपालिका			२	√	√	संशोधित आवधिक योजना

 विपक बुधमोदी
 प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

 विर्ष बहादुर बिष्ट
 अध्यक्ष

क्र. स.	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	लक्षित वर्ग	प्रमुख जिम्मेवारी पालिका/ वडा	समन्वय तथा सहकार्य		समय सीमा (०८१/०८२ - २०८६/८७) (वर्ष १-५)	बजेट (रु. हजार)		प्रगति सूचक
				संघीय/ प्रादेशिक सरकार	विकास साझेदार		आन्तरिक	बाह्य	
१८	जोखिममा परेका बालबालिका तथा परिवारको पहिचान गरी आवश्यकतामा आधारित सहयोग (शिक्षा, स्वास्थ्य, सीप तथा व्यवसाय प्रवर्द्धन)	बालबालिका	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	जोखिममा परेका बालबालिकाको तथ्यांक र प्राप्त सहयोगको अभिलेख
१९	लैससास सूचना व्यवस्थापन तथा अनुगमन प्रणालीको स्थापना र संचालन	लक्षित वर्ग	महिला बालबालिका शाखा			१-निरन्तर	√	√	सूचना व्यवस्थापन तथा अनुगमन प्रणाली
२०	विपद संवेदनशील एवं समावेशीमुलक सामाजिक सुरक्षा सम्बन्धी अभिमुखीकरण	लक्षित समुदाय	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	उपस्थिति रजिष्टर
२१	लैससास जागरण रेडियो कार्यक्रम	सबै	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	रेडियो स्क्रिप्ट
२२	गाउँपालिकाबाट निर्माण भएका लैससास सम्बन्धी नीतिहरूको प्रचार प्रसार	सबै	गाउँपालिका			१-निरन्तर	√	√	नीतिसम्बन्धी जागरण
२३	विपद जोखिम न्यूनिकरणका लागि लैससास उत्तरदायी विपद जोखिम पूर्व तयारी तथा प्रतिकार्य सम्बन्धी क्षमता विकास तालिम	लक्षित समुदाय	गाउँपालिका			१- निरन्तर	√	√	तालिम पूर्व र पश्चातको मुल्यांकन
लैससास रणनीतिको उद्देश्य ४: महिला तथा लक्षित वर्गको आर्थिक सशक्तीकरण									
१	समान कामको समान ज्याला, श्रम विवाद, व्यवसायजन्य सुरक्षा र स्वास्थ्य सचेतना	महिला	गाउँपालिका			२- निरन्तर	√	√	उपस्थिति रजिष्टर
२	महिला तथा लक्षित वर्गका लागि औपचारिक क्षेत्रमा सीप तथा रोजगारी पर्ववर्द्धन	महिला तथा लक्षित वर्ग	रोजगार /उद्यम विकास शाखा			निरन्तर	√	√	औपचारिक क्षेत्रमा रोजगारी प्राप्त लक्षित वर्गको अभिलेख

 विपक बुझाओकी
 प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

 विर्ष बहादुर बिष्ट
 अध्यक्ष

क्र. स.	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	लक्षित वर्ग	प्रमुख जिम्मेवारी पालिका/ वडा	समन्वय तथा सहकार्य		समय सीमा (०८१/०८२ - २०८६/८७) (वर्ष १-५)	बजेट (रु. हजार)		प्रगति सूचक
				संघीय/ प्रादेशिक सरकार	विकास साझेदार		आन्तरिक	बाह्य	
३	लक्षित वर्ग, विपन्न, अपाङ्गता भएका व्यक्ति र एकल महिलालाई लोकसेवा आयोगको निःशुल्क तयारी कक्षा संचालन	महिला/लक्षित	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	तयारी कक्षामा सहभागीको अभिलेख
४	महिला तथा लक्षित वर्गका लागि व्यवसायिक तालिम छान्नेवृत्ति	महिला	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	छान्नेवृत्ति प्राप्त गर्नेको संख्या
५	महिला जनप्रतिनिधिहरूका लागि योजना निर्माण सम्बन्धी क्षमता विकास तालिम	महिला जनप्रतिनिधि	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	तालिम पूर्व र पश्चातको मुल्यांकन
६	घरेलु हिंसामा परेका महिला तथा पुरुषहरूका लागि आयआर्जनमुलक कार्यक्रम संचालन	हिंसापिडित व्यक्तीहरू	गाउँपालिका			१-निरन्तर	√	√	आम्दानिमा वृद्धि
७	महिला, अपाङ्गता भएका व्यक्ती, दलित तथा लक्षित वर्गको आर्थिक सशक्तीकरणका लागि आवश्यकता पहिचान तथा सम्भाव्यता अध्ययन	महिला तथा लक्षित वर्ग	गाउँपालिका			१, ४	√	√	अध्ययन प्रतिवेदन
८	महिलाहरूद्वारा प्रवर्द्धन गरिएका सहकारीहरूको क्षमता विकास तथा सहयोग	सहकारीका महिला	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	सहकारीहरूको अभिलेख
९	महिला उद्यमीहरूका लागि उद्यम स्थापना तथा कर छुट अनुदान सहायता	उद्यमी महिला	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	कर छुट प्राप्त गरेका महिला उद्यमीहरूको अभिलेख
१०	वित्तीय साक्षरता सामुदायिक कक्षा संचालन	लक्षित वर्ग	सहकारी शाखा			निरन्तर	√	√	सहभागीहरूको उपस्थिति रजिष्टर
११	स्थानीय उत्पादन बजारिकरण तथा विक्री केन्द्र स्थापना र संचालन	उत्पादनकर्ता	गाउँपालिका			२- निरन्तर	√	√	विक्री केन्द्र

 विपक बुधमोदी
 प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

 विर्ष बहादुर बिष्ट
 अध्यक्ष

क्र.स.	कार्यक्रम / क्रियाकलाप	लक्षित वर्ग	प्रमुख जिम्मेवारी पालिका/ वडा	समन्वय तथा सहकार्य		समय सीमा (०८१/०८२ - २०८६/८७) (वर्ष १-५)	बजेट (रु. हजार)		प्रगति सूचक
				संघीय/ प्रादेशिक सरकार	विकास साझेदार		आन्तरिक	बाह्य	
१२	गाउँपालिका स्तरीय उद्यम सूचना प्रणाली स्थापना तथा व्यवस्थापन	उद्यमी	गाउँपालिका			२- निरन्तर	√	√	उद्यमको रेकर्ड
१३	महिला श्रम सहभागिता प्रोत्साहानकालागि स्याहार सेवा मोडेलहरू लागु गर्न सार्वजनिक तथा निजी साझेदारी प्रवर्द्धन सचेतना	महिला	गाउँपालिका			१- निरन्तर	√	√	उपस्थिति रजिष्टर
१४	व्यवसायमा जोखिम न्यूनीकरणको लागि विमा व्यवस्थापन	उद्यमी महिला	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	बिमितहरूको अभिलेख
१५	महिला तथा लक्षित वर्गलाई उद्यमशिलता तथा व्यवसाय संचालनका लागि अनुदानको व्यवस्था	महिला	उद्योग शाखा			निरन्तर	√	√	सहुलियत ऋण लिएकाहरूको अभिलेख
१६	स्याहार श्रमिकको मर्यादित कामको सवालमा अन्तरक्रिया	स्याहार श्रमिकहरू	महिला बालबालिका शाखा			१- निरन्तर	√	√	कार्यक्रमको उपस्थिति
१७	अनौपचारिक क्षेत्रका श्रमिकहरूलाई (महिला तथा पछाडि पारीएको वर्ग) क्रमशः सामाजिक सुरक्षाको व्यवस्था	अनौपचारिक क्षेत्रका श्रमिकहरू	रोजगार शाखा			२-निरन्तर	√	√	सामाजिक सुरक्षामा समेटिएकाश्रमिकहरूको अभिलेख
१८	लक्षित वर्ग छोरी सहयोग कार्यक्रम	बालिकाहरू	गाउँपालिका			निरन्तर	√	√	उच्च शिक्षा प्राप्त बालिकाहरूको अभिलेख
१९	महिलाहरूको अनौपचारिक क्षेत्रको घरेलु तथा हेरचाहजन्य कार्यबोझ घटाई औपचारिक क्षेत्रमा उन्मुख गराउन प्रविधको प्रयोग गर्न प्रोत्साहनमूलक कार्यक्रम संचालन	अनौपचारिक क्षेत्रका श्रमिकहरू	रोजगार शाखा			२-निरन्तर	√	√	औपचारिक क्षेत्रमा रोजगारी प्राप्त महिलाको अभिलेख
२०	महिला उद्यमशिलता सहजिकरण केन्द्रको स्थापना तथा संचालन	महिला	उद्योग शाखा			निरन्तर	√	√	सहजिकरण केन्द्र

 विपक बुधथोकी
 प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

 विर्ष बहादुर बिष्ट
 अध्यक्ष